

ЛЮТИК

Тетяна Василівна,

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник відділу
науково-методичної роботи
і наукового реферування ННСГБ НААН
(м. Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО Й ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛІВ

У статті досліджено еволюцію підходів до визначення науково-технологічного й інноваційного потенціалів, розмежовано ці поняття, виокремлено принципові відмінності та характер взаємозв'язку. Системним аналізом доведено нетотожність цих понять. З'ясовано, що методологія визначення науково-технологічного й інноваційного потенціалів є неоднозначною і частково спільною. Встановлено очевидність співіснування ідентичних підходів до трактування науково-технологічного і інноваційного потенціалів у зв'язку з приналежністю їх до економічного потенціалу.

Ключові слова: науково-технологічний потенціал, інноваційний потенціал, підходи до визначення.

В статье исследована эволюция подходов к определению научно-технологического и инновационного потенциалов, разграничены эти понятия, выделены принципиальные различия и характер взаимосвязи. Системным анализом доказано тождественность этих понятий. Выяснено, что методология определения научно-технологического и инновационного потенциалов является неоднозначной и частично общей. Установлено очевидность сосуществования идентичных подходов к трактовке научно-технологического и инновационного потенциалов в связи с принадлежностью их к экономическому потенциалу.

Ключевые слова: научно-технологический потенциал, инновационный потенциал, подходы к определению.

In the article the evolution of approaches to definition of scientific and technological, innovation potentials was researched. These concepts were demarcated and fundamental differences and the nature of the relations were singled. System analysis showed no identical these concepts. It was found that the methodology for determining of scientific and technological, innovation potentials are ambiguous and partly common. Evidence coexistence of identical approaches to

the interpretation of scientific and technological, innovation potentials in connection with their affiliation to the economic potential was found.

Keywords: *scientific and technological potential, innovative potential, approaches to definition.*

Актуальність теми. Роки незалежності України відзначилися нижчим рівнем технологічного розвитку вітчизняної економіки порівняно з високорозвиненими Великобританією, Німеччиною, США, Францією, Японією. Однак у перші роки самостійності рівень наукомісткості економіки країни відповідав країнам цієї групи. Сьогодні країнами колишнього соцтабору – Словаччиною, Чехією, Угорщиною та СНД – Білоруссю, Казахстаном, Росією сформовані й реалізуються поступальні стратегії інноваційного розвитку. Україна ж в умовах євроінтеграційних процесів потребує відповідної інноваційної політики, а її науково-технологічний потенціал – технологічного переоснащення.

В умовах гібридної війни індустріально-аграрна Україна трансформувалася в аграрну. З одного боку, згідно з твердженням заступника директора Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН В. Новицького, як аграрний, так і індустріальний статус країни відображає її відсталість порівняно з країнами, які поглиблюють інформаційну економіку – «економіку знань» [1]. З іншого боку, вже 1990-ті рр. відзначилися вичерпністю інформаційного потенціалу в світі [2, с. 36]: «азіатські тигри» та «латиноамериканський ренесанс» відзначилися падінням обсягів виробництва у зв'язку з обмеженістю матеріальних ресурсів і необхідністю утилізації відходів, що накопичуються [3, с. 33].

У 2000-х рр. кожен наступний український уряд намагається підвищити конкурентоспроможність національної економіки способом її технологічного переоснащення. Та навіть з часу проголошення Євросоюзом 2009 року – роком креативності та інновацій [4, с. 17] визначені урядом стратегічні засади науково-технологічної й інноваційної політики не забезпечують сталого інноваційного розвитку країни. В зазначених умовах визначення сутності економічного потенціалу є неоднозначним, що ускладнює процес прийняття

відповідних управлінських рішень, а отже актуальним є дослідження еволюції підходів до трактування його складових – науково-технологічної й інноваційної.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У публікації автора запропонованої статті [5] нами детально висвітлено історію інноваційного розвитку за період «зародження інновацій (XIII ст.) – початок XXI ст.», визначено особливості інноваційних теорій та історичні передумови їх виникнення. Розкриття ж суті науково-технологічного й інноваційного потенціалів визначає їхній зміст та структуру.

Г. М. Добров, О. О. Савельєв і В. Є. Тонкаль [6], а також В. А. Вергунов, В. С. Гончаров, З. П. Кірпаль, В. О. Круть, К. О. Лузан у [7, с. 16] ототожнюють поняття «науково-технологічний потенціал» з «науковим потенціалом». На наше переконання, наукові установи не можуть самостійно здійснювати комерціалізацію власних розробок. Поділяємо сформульовану в 2006 р. С. А. Володіним думку [8, с. 81], згідно з якою інтенсивний інноваційний розвиток країни (регіону, галузі, підприємства тощо) повинен формуватися в умовах практичної реалізації моделі інноваційного провайдингу, оснований на принципі розподілу праці, де наукові установи продукують нові знання і технології, інвестори – інвестують, а інноваційні структури (провайдери) – здійснюють маркетингову діяльність. Однак усупереч цьому, в 2012 р. В. О. Касьяненко, проаналізувавши поняття наукового, науково-технічного та інноваційного потенціалів, обґрунтовано доводить, що інноваційний потенціал утворюється на перетині наукового та науково-технічного потенціалів [9].

Поглиблене, на наш погляд, дослідження взаємозв'язку між науково-технічним й інноваційним потенціалами здійснила Т. П. Гончаренко, яка визначила науково-технічний основоположним параметром інноваційного. З одного боку, ключовими відмінностями, згідно з її твердженням, є: 1) при визначенні першого акцент робиться на маркетинговій політиці; 2) науково-технічний потенціал, на відміну від інноваційного, характеризує лише матеріальний аспект процесу інтенсифікації (створення нової продукції чи

технологій), а інноваційний включає ще й нематеріальний (зміну організаційної структури управління, принципів та форм управлінського впливу); 3) інноваційний потенціал більшою мірою, ніж науково-технічний, визначається залежністю від здатності підприємства ефективно здійснювати заходи у сфері управління та маркетингу, а також зовнішніх чинників; рівень науково-технічного потенціалу визначають виключно внутрішньовиробничі чинники; 4) науково-технічний потенціал характеризується виключно здатністю виробничого сектору до створення новацій та їх подальшого запровадження, інноваційний – передбачає аналіз соціальних наслідків запровадження новації в країні (галузі, регіоні, підприємстві тощо). Дослідження вченої доводять, що величина і масштаб науково-технологічного потенціалу є вужчими порівняно з інноваційним [10, с. 7–8].

З іншого боку, спільним між досліджуваними потенціалами, згідно з Т. П. Гончаренко, є: 1) приналежність до економічного потенціалу; 2) однаковий набір складових (кадрові, фінансові, матеріально-технічні та маркетингові потенціали); 3) наявність значного рівня інноваційності науково-технічного сектора у зв'язку зі створенням нової продукції; 4) у науково-технічному секторі національної економіки споживається значна частка новинок, створюваних всередині і за межами макроекономічної системи, що збільшує ступінь його інноваційності; 5) науково-технічний потенціал є основою інноваційної діяльності виробничо-господарської системи будь-якого рівня складності [10, с. 7–8].

Закон України «Про інноваційну діяльність» (2002 р.) визначає інноваційний потенціал сукупністю науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки [11]. Однак аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних учених свідчить про відсутність єдиного підходу щодо визначення сутності та змісту науково-технологічного й інноваційного потенціалів та подекуди про їхнє ототожнення [12, 13, 14].

Мета дослідження полягає у відтворенні еволюції підходів до визначення понять науково-технологічного й інноваційного потенціалів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нагромадження матеріалів для історіографічного дослідження підходів до визначення поняття «науково-технологічний потенціал» бере початок у першій половині 1970-х рр. (табл. 1) і пов'язано з інтенсивним розвитком науково-технічного прогресу. В умовах дезінтеграції науково-технічного комплексу СРСР і формування Україною засад ринкових відносин активізувалися дослідження вітчизняними науковцями проблем подальшого розвитку національного науково-технологічного потенціалу (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток поняття «науково-технологічний потенціал», 1974–2015 рр.

Рік	Автор	Визначення науково-технологічного (науково-технічного) потенціалу	Наукова праця, місце видання, видавництво сторінка
1974–1980 рр. – виробничо-ресурсна концепція			
1974	Ю. М. Канигін	Якісна характеристика досягнутого рівня розвитку суспільного виробництва, яка знаходить вияв через три складові: освіту, науку, управління	Каныгин Ю. М. Научно-технический потенциал (проблемы накопления и использования). – Новосибирск : Наука, 1974. – 255 с.
1975	Л. С. Бляхман	Результат досліджень і розробок, який визначається кількістю і якістю науково-технічної інформації, підготовленої для виробничого використання в даній країні, галузі чи на підприємстві, та можливостями її ефективного використання [с. 188]	Большая советская энциклопедия : в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. – Изд. 3-е. – М. : Советская энциклопедия, 1975. – Т. 20 : Плата-Проб. – 1975. – 608 с.
1977	Велика радянська енциклопедія	Сукупність матеріальних і духовних ресурсів, що визначають науково-технічний рівень суспільного виробництва в історично визначених соціально-економічних умовах [с. 283]	Большая советская энциклопедия : в 30 т. – Т. 24. Кн. II : СССР. – М. : Советская энциклопедия, 1977. – 576 с.
1977	В. Громека	Єдність і взаємозв'язок наукового, освітянського, управлінського та модернізованої частини технічного потенціалу [с. 117]	Громека В. И. США: научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность. – К. : Наук. думка, 1977. – 348 с.
1981–1990 рр. – концепція ресурсів і можливостей			
1981	Ф. Л. Мерсон, Е. М. Торф	Сукупність інтелектуальних і матеріальних факторів, що визначають рівень, строки створення та масштаби розповсюдження нововведень у суспільному виробництві; єдність і взаємодія наукового, освітнього, управлінського і технічного потенціалів	Мерсон Ф. Л. К вопросу о структуре и месте научно-технического потенциала в экономическом потенциале страны / Ф. Л. Мерсон, Э. М. Торф // Наукоеведение и информатика. – 1981. – № 22. – С. 15–20.
1984	А. В. Абрамов, О. Г. Александров, А. Н. Глистин, Ю. М. Ипатов, В. М. Логачев, Р. М. Петухов	Сукупність елементів: кадрового, інформаційного, матеріально-технічного й організаційно-управлінського [с. 8]	Научно-технический потенциал отрасли / А. В. Абрамов, О. Г. Александров, А. Н. Белов [и др.]. – М. : Экономика, 1984. – 104 с.
1988	Г. М. Добров, В. Е. Тонкаль, О. О. Савельев, Б. А. Малицкий	Сукупні можливості науки й наукового обслуговування (ННО) вирішувати поставлені перед ними сучасні та майбутні завдання	Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность / Г. М. Добров, В. Е. Тонкаль, А. А. Савельев, Б. А. Малицкий. – К. : Наук. думка, 1987. – 346 с.
1988	В. Ю. Будавей	Органічна єдність наукового та технічного потенціалів	Будавей В. Ю. Долгосрочные народохозяйственные программы. – М. : Мысль, 1980. – 270 с.
1988	К. К. Челбасв	Сукупність економічних ресурсів (накопичених фондів), які знаходяться в розпорядженні суспільства для науково-технічної діяльності, яка відповідає вимогам економічних законів і призначена для створення нової та вдосконалення продукції, що випускається; інтенсивного розвитку виробництва та забезпечення на цій основі зміни характеру	Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность / Г. М. Добров, В. Е. Тонкаль, А. А. Савельев, Б. А. Малицкий. – К. : Наук. думка, 1988. – 346 с.

		праці, підвищення ефективності суспільного виробництва	
1991–1996 рр. – ресурсна концепція			
1991	В. Малов	Сукупність вихідних накопичених ресурсів кадрових, матеріальних, фінансових у поєднанні з умовами їх використання [24, с. 38]	Прогресс и научно-техническая деятельность. – М. : Наука, 1991. – С. 38.
1997–2013 рр. – комплексна характеристика			
1997	А. А. Шутьков І. Г. Ушачов Є. С. Оглоблін Г. С. Прокоп'єв І. С. Санду В. В. Рожнов О. Н. Красуля Лі. П. Тарасова Г. А. Ілларіонова А.-Н. Д. Магомедов Є. А. Гупалов Н. А. Резников, В. Ф. Шаров А. В. Ткач П. Н. Рибалкін О. А. Ломовцева П. В. Умнов	Інтелектуальна і матеріальна основа розвитку інноваційного прогресу, який обумовлює планомірний і поступовий розвиток науково-технічного прогресу в сільському господарстві; сукупність трудових, матеріальних, інформаційних і фінансових ресурсів, зосереджених у певних наукових, консультативних та інших формуваннях для здійснення наукових досліджень і розробок, освоєння їх практичних результатів у виробництві з метою забезпечення науково-технічного прогресу в галузі [с. 6]; науково-технічний потенціал АПК – це комплексна характеристика рівня розвитку науки, техніки, селекційно-плеємінної справи, можливостей і ресурсів, якими володіє (стан) або буде володіти (прогноз), або повинен володіти (орієнтир) агропромисловий комплекс для вирішення науково-технічних проблем свого розвитку [с. 8]	Научно-технический потенциал сельского хозяйства / А. А. Шутьков, И. Г. Ушачев, Е. С. Оглоблин [и др.]. – М., 1997. – 74 с.
2000	Лі. Дідівська	Сукупність національних ресурсів і засобів [с. 125]	Дідівська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Л. І. Дідівська. – К. : Знання-Прес, 2000. – 210 с.
2001	Економічна енциклопедія	Комплексна характеристика рівня розвитку системи продуктивних сил, передусім науки, техніки і технології. Складові поняття науково-технічного потенціалу – результати видів наукової діяльності та досліджень, безпосередньо пов'язаних зі створенням нової техніки і технології, використанням предметів праці, нових джерел енергії, розробкою нових науково-технічних проектів і програм [с. 531]	Економічна енциклопедія : у 3 т. – Т. 2. – К. : Видавничий центр "Академія", 2001. – 848 с.
2001	П. А. Кульвєц	Комплекс параметрів, які визначають його здатність розв'язати найважливіші науково-технічні проблеми у заданій галузі науки і техніки та забезпечують їхній ефективний розвиток, або ж є сукупністю науково-технічних можливостей, що характеризують рівень розвитку суспільства	Олексюк О. І. Управління потенціалом акціонерних товариств (на матеріалах підприємств цементної промисловості України) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / КНЕУ. – К., 2001. – 20 с.
2002	«Настанова Фраскатті»	Сукупність наявних ресурсів, які має країна для наукових відкриттів, винаходів та технічних нововведень, а також для вирішення національних та міжнародних проблем, що постають перед наукою [с. 256]	The Measurement of Scientific and Technological Activities. Proposed Standart Practice for Surveys of Research and Experimental Development: Fraskati Manual. – Paris : OESD Publications, 2002.
2005	О. Дідченко	У першу чергу людський ресурс, висококваліфіковані робітники, працівники науково-технічної сфери	Дидченко О. И. Реформирование социальной политики Украины как фактора развития научно-технического потенциала / О. И. Дидченко, О. И. Анисимова // Демократичний розвиток України. – К., 2006. – С. 128–131.
2005	А. Ладний	Здатність науково-технічної системи вирішувати поточні та перспективні проблеми науково-технічного прогресу [с. 119]	Ладный А. О. Анализ данных в задачах управления научно-техническим потенциалом / А. О. Ладный // Вестник информационных технологий в образовании. – 2005. – № 1. – С. 119.
2008	Лі. І. Федулова, І. А. Шовкун, С. В. Захарін та ін.	Специфічна економічна категорія, що логічно пов'язана з виробничим та науковим (інтелектуальним) потенціалом суспільства [с. 74]	Технологічна модернізація промисловості України / [Лі. І. Федулова, І. А. Шовкун, С. В. Захарін та ін.] ; за ред. : Лі. І. Федулова ; Нац. акад. наук України, Держ. установа «Ін-т економіки та прогнозування». – К. : Четверта хвиля, 2008. – С. 74.
2009	О. Овечкіна, К. Іванова	Складне поєднання взаємодіючих елементів, які можуть певною мірою замінити або доповнювати один одного, зумовлюючи виникнення синергічних ефектів [с. 106]	Овечкіна О. А. Універсальна багатофакторна методика оцінки синергічного ефекту взаємодії складових науково-технічного потенціалу економічних систем / О. А. Овечкіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – Т. 2. – С. 106–110.
2014 – нині – система знань			

2014	Т. В. Лютик	Система продукування нових знань, що охоплює складові: чисельність наукового персоналу і резерв наукових кадрів; кваліфікаційний склад наукових працівників та його відповідність вимогам щодо розв'язання завдань соціально-економічного розвитку; аспірантуру і докторантуру; організаційну структуру наукових колективів та їх науковий рівень; фінансові ресурси, які виділяє держава на розвиток наукових досліджень, матеріально-технічної та наукової інфраструктури; інформаційне забезпечення науки; результативність використання наукових розробок у науковій, соціальній та виробничій сферах [с. 14]	Лютик Т. В. Науково-технологічний потенціал Національної академії аграрних наук: методичні та методологічні аспекти / Т. В. Лютик ; ННСГБ НААН ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д. Ю., 2014. – 112 с.
------	-------------	---	---

Як видно з таблиці, на різних етапах періоду 1974–2015 рр. відбувалася поступова трансформація поняття науково-технологічного потенціалу від бачення його через виробничо-ресурсну призму до трактування як системи продукування нових знань, зокрема:

етап 1 (1974–1980 рр.) – характеризується виробничо-ресурсною концепцією (Ю. М. Канигін, В. Громека, Л. С. Бляхман, «Велика радянська енциклопедія»);

етап 2 (1981–1991 рр.) – відтворює концепція ресурсів і можливостей (А. В. Абрамов, О. Г. Александров, В. Ю. Будавей, А. Н. Глистин, Г. М. Добров, Ю. М. Іпатов, В. М. Логачев, Б. А. Маліцький, В. Малов Ф. Л. Мерсон, Р. М. Петухов, О. О. Савельєв, В. Є. Тонкаль, Е. М. Торф, К. К. Челбаєв);

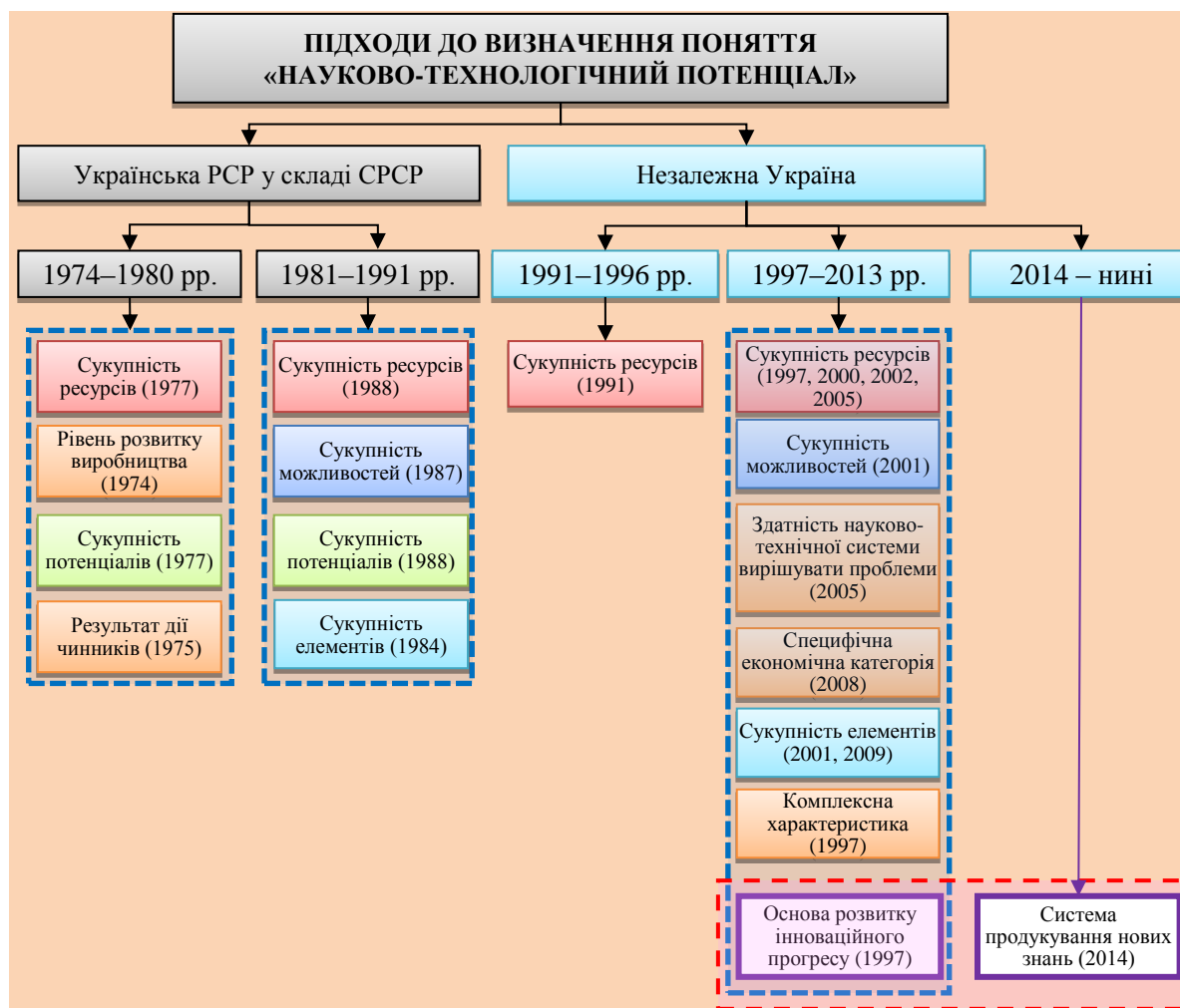
етап 3 (1991–1996 рр.) – це проміжок часу з ресурсним розумінням досліджуваної категорії (В. Малов);

етап 4 (1997–2013 рр.) – досліджувана категорія характеризується комплексним багатоаспектним розумінням (Є. А. Гупалов, Л. Дідківська, О. Дідченко, С. В. Захарін, К. Іванова, Г. А. Ілларіонова, О. Н. Красуля, П. А. Кульвець, А. Ладний, О. А. Ломовцева, А.-Н. Д. Магомедов, Є. С. Оглоблін, Г. С. Прокоп'єв, Н. А. Резников, П. Н. Рибалкін, В. В. Рожнов, І. С. Санду, Л. П. Тарасова, А. В. Ткач, О. Овечкіна, П. В. Умнов, І. Г. Ушачов, Л. І. Федулова, В. Ф. Шаров, І. А. Шовкун, А. А. Шутьков, «Економічна Енциклопедія», «Настанова Фраскатті» та ін.);

етапу 5 (2014 – нині) – притаманна ідея розгляду даної складової економічного потенціалу як системи продукування нових знань (Т. В. Лютик).

Ретроспекція понять науково-технологічного й науково-технічного потенціалів у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст. свідчить про їх

застосування науковцями як синонімів. Спільна теоретико-методологічна основа згаданих понять уможливила авторську періодизацію підходів до визначення поняття «науково-технологічний потенціал» (рис. 1).

Рис. 1. Еволюція підходів до визначення поняття «науково-технологічний потенціал»
Джерело: Розроблено автором

З рис. 1 видно, що всім етапам досліджуваного нами періоду 1974–2015 pp. властиве існування в науковому обігу ресурсних підходів до розуміння науково-технологічного потенціалу, за виключенням останнього етапу (2014–2015 pp.). Причому в перші роки незалежності України (етап 1991–1996 pp.) таке ототожнення його з сукупністю ресурсів є вичерпним.

Для виділених і досліджених нами етапів 1974–1980 та 1981–1991 pp. радянської епохи характерним є трактування науково-технологічного потенціалу як сукупності потенціалів (1977, 1988). Відмінним між ними є

застосування в 1974–1980 рр. підходів, згідно з якими дана категорія визначалася рівнем розвитку виробництва (1974) та результатом досліджень і розробок (1979). На противагу їм у 1981–1991 рр. були вироблені підходи до визначення згаданого поняття як сукупності елементів (1984) і можливостей (1987).

Для радянської і епохи незалежності України в межах досліджуваного нами періоду (1974–1991 і 1991–2015 рр.) спільною рисою є застосування вченими підходів, згідно з якими науково-технологічний потенціал є сукупністю: 1) можливостей (1987, 2001); та 2) елементів (1984, 2001, 2009).

На відміну від незалежної України, радянському періоду властиві підходи, коли в науково-технологічному потенціалі науковці вбачали рівень розвитку виробництва (1974), результат дії чинників (1975) та сукупність потенціалів (1977, 1988), що, по-суті, відповідає умовам реалізації концепції вдосконалення виробництва продукції вузького асортименту способом вдосконалення технології, збільшення виробничих потужностей і продуктивності праці, економії на масштабах тощо. Однак, як відомо, перевищення пропозиції над попитом на аграрну продукцію та відсутність можливості знизити собівартість за рахунок високої продуктивності праці, яка знижувалася у результаті різкого уповільнення темпів технічного вдосконалення виробництва, у другій половині 1970-х – 1980-х рр. спричинили перехід у роки незалежності України до формування в аграрній сфері концепцій удосконалення продукції, інтенсифікації збутових зусиль, задоволення потреб споживачів і партнерських відносин.

Євроінтеграційний вектор розвитку України сприяв збільшенню кількості досліджень інноваційної орієнтації національної економіки, її інноваційного потенціалу зокрема (табл. 2).

Таблиця 2

Розвиток поняття «інноваційний потенціал», 1985–2013 рр.

Рік	Автор	Визначення інноваційного потенціалу	Джерела
Українська РСР у складі СРСР 1980–1991 рр. Ресурсна концепція			

1980	Г. А. Краюхін Л. Ф. Шабайкова	Сукупність кадрових, матеріально-технічних, інформаційних і фінансових ресурсів, які обслуговуються відповідною інфраструктурою метою реалізації нововведень [с. 42]	Краюхін Г. А. Закономерности и тенденции управления инновационными процессами / Г. А. Краюхин, Л. Ф. Шабайкова. – СПб. : СПбГИЭА, 1995. – 240 с.
1987	Г. М. Добров В. Е. Тонкаль А. А. Савельєв та ін.	Здатність до зміни, поліпшення, прогресу, це джерело розвитку [с. 24]	Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность / Г. М. Добров, В. Е. Тонкаль, А. А. Савельев [и др.]. – К. : Наук. думка, 1987. – 348 с.
1989	І. Ансофф	Сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності [с. 470]	Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 520 с.
1989	Л. Водачек О. Водачкова	Майбутні або вже мобілізовані для досягнення інноваційної цілі ресурси і організаційний механізм [с. 22]	Водачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии \ Л. Водачек, О. Водачкова. – М. : Экономика, 1989. – 168 с.
Незалежна Україна 1991–1996 рр. Концепція ресурсів і можливостей			
1996	Е. А. Уткін Н. І. Морозова Г. І. Морозова	Міра готовності виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети [с. 12]	Уткин Э. А. Инновационный менеджмент / Э. А. Уткин, Н. И. Морозова, Г. И. Морозова. – М. : Акалис, 2006. – 208 с.
1997	А. Гальчинський В. Гесць В. Семиноженко	Одна з трьох складових інноваційного простору, яка включає в себе «особисті й ділові якості керівників, професійну й економічну підготовку, професійні досягнення (авторське посвідчення, винаходи тощо), матеріально-технічне і фінансове забезпечення [с. 149]	Гальчинський А. С. Україна: наука та інноваційний розвиток / А. С. Гальчинський, В. М. Гесць, В. П. Семиноженко. – Київ : Видавництво «Знання України», 1997. – 128 с.
1998	П. Н. Завлін О. В. Васильєв	Сукупність ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності [с. 25]	Завлин П. Н. Оценка эффективности инноваций / П. Н. Завлин, А. В. Васильев. – Санкт-Петербург : Издательский дом «Бизнес-пресса», 1998. – 216 с.
1998	В. А. Калашников	Здатність різних галузей народного господарства виробляти наукоємну продукцію, яка відповідає потребам світового ринку [с. 131]	Рынок: Бизнес. Коммерция. Экономика: толковый терминологический словарь / сост. В. А. Калашников ; под общ. ред. А. П. Дашкова. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Маркетинг, 1998. – 404 с.
1997–2012 рр. Концепція ресурсів та інновацій			
1999	М. Данько	Накопичена певна кількість інформації про результати науково-технічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки і продукції [с. 27]	Данько М. Інноваційний потенціал у промисловості України / М. Данько // Економіст. – 1999. – № 10. – С. 26–32.
1999	А. Л. Масалов	Категорія особливого змісту, що включає не лише інноваційні ресурси та механізми їх використання в організаційно-господарській системі, а й активність інноваційних процесів у регіональній економіці [с. 12]	Масалов А. Л. Инновационный тип развития / А. Л. Масалов // Журнал для акционеров. – 1999. – № 9. – С. 11–17.
1999	В. Н. Гунін	Міра готовності виконати завдання, які забезпечують досягнення поставленої інноваційної цілі, тобто міра готовності до реалізації інноваційного проекту або програми інноваційних перетворень і впровадження інновації [с. 34]	Гунин В. Н. Управление инновациями / В. Н. Гунин // 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». – Москва : ИНФРА-М, 1999. – Модуль 7 : учебное пособие. – 328 с.
2000	Л. Путятіна Н. В. Арсен'єва	Сукупність науково-технічного, економічного, інтелектуального потенціалів і інвестиційних можливостей підприємства. Інноваційний потенціал є комплексним і відображає накопичений досвід або реальну можливість розробки і впровадження широкого класу науково-технічних і техніко-економічних нововведень, що охоплюють всі сфери його діяльності. Тобто це придатність підприємства до комплексного, прогресивного і перспективного розвитку	Путятина Л. Анализ инновационной активности предприятия в процессе управления его экономическим потенциалом / Л. Путятина, Н. В. Арсеньева // Организатор производства. – 2000. – № 1(10). – С. 24–29.
2000	І. Т. Балабанов	Сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності [с. 208]	Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент : учеб. пособие / И. Т. Балабанов. – СПб : Питер, 2000. – 312 с.
2000	Л. І. Дідківськ	Здатність фундаментальної та прикладної науки забезпечити нововведеннями процес оновлення продукції [с. 125, 193]	Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Л. І. Дідківська. – К. : Знання-Прес, 2000. – 210 с.
2000	О. П. Коробейников	Сукупність ресурсів для здійснення інноваційної діяльності	Коробейников О. П. Роль инноваций у процесі формування стратегії підприємства / О. П. Коробейников [Електронний ресурс] // Менеджмент у Україні і за кордоном. – 2000. – № 3. – Режим доступу : http://www.mevriz.ru/articles/2000/3/856.html .

2001	А. Є. Абрамешін Т. П. Вороніна О. П. Молчанова Є. А. Тихонова Ю. В. Шленов	Сукупність ресурсів для здійснення інноваційної діяльності	Інноваційний менеджмент: підручник для вузів / А. Є. Абрамешін, Т. П. Вороніна, О. П. Молчанова, Є. А. Тихонова, Ю. В. Шленов ; під ред. д-ра екон. наук, проф. О. П. Молчанової. – М. : Віта-Пресс, 2001. – 272 с.
2001	Д. І. Кокурін	Сукупність ресурсів, використовуваних у певних соціально-економічних формах для виробництва інноваційної продукції, що задовольняє суспільні потреби; упорядкована їх система у натуральному й вартісному вираженні, використовуваних для створення матеріально-технічної бази інноваційного середовища; (б) результативний рівень – результат реалізації наявних можливостей і (в) внутрішній рівень – здатність ефективно перетворювати ресурси на інноваційний продукт [с. 106, 131]	Кокурін Д. И. Инновационная деятельность : [монография] / Д. И. Кокурин. – М. : Экзамен, 2001. – 576 с.
2001	Д. І. Кокурін	Невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів [с. 165]	Кокурін Д. И. Инновационная деятельность : [монография] / Д. И. Кокурин. – М. : Экзамен, 2001. – 576 с.
2001	А. І. Ніколаєв	Система факторів та умов, необхідних для здійснення інноваційного процесу	Николаев А. И. Инновационное развитие и инновационная культура / А. И. Николаев // Наука и наукознание. – 2001. – № 2. – С. 54–65.
2002	М. М. Авсянніков	Сукупність різних видів ресурсів, у тому числі: матеріально-виробничі, фінансові, науково-технічні, організаційно-технічні та інші, що необхідні для інноваційної діяльності	Авсянников Н. М. Инновационный менеджмент / Н. М. Авсянников. – М. : Изд-во РУДН, 2002. – 175 с.
2002	І. М. Степанов	Можливість того або іншого економічного суб'єкта здійснювати власний розвиток і сприяти економічному росту всієї системи. Інноваційний потенціал промисловості – це такі властивості підприємства і зовнішнього середовища, які надають можливість для здійснення розвитку підприємства і промисловості в цілому	Степанов И. М. Инновационный потенциал и развитие промышленности / И. М. Степанов // Организатор производства. – 2002. – № 1(44). – С. 62–63.
2002	Н. І. Чухрай	Складна сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів (інтелектуальний потенціал), які підприємство використовує як ресурс для прийняття та впровадження нововведень, при цьому можливо, залишаючи їх частину нагромадженою і невикористаною, як резерву на майбутнє	Чухрай Н. И. Формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах маркетингу і логістики : дис. докт екон. наук / Н. І. Чухрай. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2003. – 228 с.
2002	В. І. Карпов О. О. Саверченко Лі. Ф. Радзівська І. Ю. Єгоров	Сукупність ресурсів для розвитку знань про природу і суспільство та для їх матеріалізації у вигляді технологій, продукції, послуг, форм і методів організації та управління суспільним виробництвом [с. 16]	Карпов В. И. Инновационный потенциал Украины та країн ЄС (порівняльний аналіз) / В. І. Карпов, О. О. Саверченко, Лі. Ф. Радзівська, І. Ю. Єгоров. – К. : УкрІНТЕІ, НДІ статистики, 2002. – 42 с.
2002	Лі. С. Мартюшева В. О. Калишенко	Сукупності організованих у певних соціально-економічних формах ресурсів, що можуть за певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного середовища бути спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності, метою якої є задоволення нових потреб суспільства [с. 66]	Мартюшева Л. С. Инновационный потенциал підприємства як об'єкт економічного дослідження Лі. С. Мартюшева, В. О. Калишенко // Финанси Украины. – 2002. – № 10. – С. 61–65.
2002	Б. К. Лисін В. М. Фридлянов	Можливості щодо отримання інновацій, складний багатофакторний феномен [с. 34]	Лисин Б. К. Инновационный потенциал как фактор развития. [Межгосударственное социально-экономическое исследование] / Б. К. Лисин, В. М. Фридлянов // Инновации. – 2002. – № 7. – С. 17–34.
2002	Є. В. Лапін	Складава інтелектуального потенціалу [с. 36]	Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Суми : ИТД «Университетская книга», 2002. – 310 с.
2002	В. М. Геєць А. С. Гальчинський А. К. Кінах В. П. Семиноженко	Сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності	Геєць В. М. Інноваційна стратегія українських реформ / [В. М. Геєць, А. С. Гальчинський, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко]. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
2003	С. М. Ілляшенко	Критична маса ресурсів господарюючого суб'єкта (інтелектуальних, науково-дослідних, інформаційних і т. д.), необхідна і достатня для його розвитку на основі постійного пошуку та використання нових сфер і способів реалізації ринкових можливостей [с. 274]	Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.
2003	І. В. Запоточний В. І. Захарченко	Особисті й ділові якості керівників, фахова й економічна підготовка, фахові досягнення (авторські посвідчення, винаходи тощо), матеріально-технічне й фінансове забезпечення	Запоточний І. В. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / І. В. Запоточний, В. І. Захарченко ; за заг. ред. В. І. Захарченка. – Харків – Львів – Одеса : ТОВ «Одісей», 2003. – 592 с.

2003	В. А. Верба І. В. Новікова	Сукупність інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та умовзабезпечуючих чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому [с. 23]	Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Новікова // Проблеми науки. – 2003. – № 3. – С. 22–31.
2003	Л. І. Федулова І. В. Сокирник В. В. Стадник М. А. Йохна О. С. Новикова Є. Г. Рясних	Міра готовності організації виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети, тобто міра готовності до реалізації проекту чи програми інноваційних стратегічних змін [с. 208]	Менеджмент організацій : підручник / Л. І. Федулова, І. В. Сокирник, В. В. Стадник [та ін.]. – К. : Либідь, 2003. – 448 с.
2003	Л. Г. Мельник	Сукупність фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, які може використати дана система для реалізації пілотних проектів, тобто таких, які спрямовані на виробництво нових видів продукції [с. 241]	Мельник Л. Г. Информационная экономика : [учебн. пособ.] / Л. Г. Мельник. – Сумы : ИТД «Университ. кн.», 2003. – 288 с.
2004	С. А. Володін	Сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки [с. 97]	Володін С. А. Шляхи інноваційного розвитку системи УААН. – К., 2004. – 140 с.
2004	Матеріали круглого столу	Сукупність різних видів коштів, механізмів і ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, науково-технічні та інші види ресурсів, у тому числі людський капітал, які необхідні для здійснення інноваційної діяльності; не сума, а впорядковану масу цих ресурсів [с. 24]	Інноваційний потенціал України: підприємство, галузь, регіон, країна : круглий стіл, 3 березня 2004 р. : Створення національної інноваційної системи України. Місце і роль інноваційного потенціалу. Перехід до інноваційної моделі економіки // Економіст. – 2004. – № 5. – С. 15–26.
2004	А. А. Динкін Н. І. Іванова Л. П. Грачев	Інноваційні ресурси бізнесу, включаючи їх зовнішні джерела і внутрішню конфігурацію, «тверді» фінансово-економічні й організаційно-технічні параметри і «м'які» складники, як-то: лідерство, культура, довіра, корпоративне громадянство [с. 103]	Инновационная экономика / [Дынкин А. А., Иванова Н. И., Грачев Л. П. и др.]. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Наука, 2004. – 352 с.
2005	М. А. Йохна В. В. Стадник	Рівень готовності до реалізації проекту чи програми інноваційних стратегічних змін [с. 115]	Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності [навч. посіб.] / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Видавн. Центр «Академія», 2005. – 400 с.
2005	В. О. Василенко В. Г. Шматько	Інноваційний потенціал держави – сукупність ресурсів у галузі освіти, науки та виробництва, спрямованих на інноваційний розвиток економіки (обсяг накопичених теоретичних та практичних знань у різних галузях суспільної діяльності; здатність використовувати та розповсюджувати ці знання; наявність підготовлених кадрів високої кваліфікації; матеріально-технічна і фінансова база науки для проведення досліджень та експериментів з впровадження нової техніки, продуктів, технологій); інноваційний потенціал визначає можливості розвитку науки в майбутньому та місце держави на ринку технологій [с. 411].	Василенко В. О. Інноваційний менеджмент. – Вид. 3-є, вип. та доп. / В. О. Василенко, В. Г. Шматько ; за ред. В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 440 с.
2005	Р. Р. Ларіна Л. Н. Костіна	Максимальна можливість суб'єктів господарювання впроваджувати в свою діяльність передові напрацювання [с. 66]	Ларина Р. Р. Формирование инновационной стратегии развития промышленного региона / Р. Р. Ларина, Л. Н. Костина // Менеджер. – 2005. – № 1(31). – С. 63–69.
2005	А. І. Захарченко	Одна з трьох складових інноваційного простору, яка включає в себе особисті й ділові якості керівників, професійну й економічну підготовку, професійні досягнення (авторські посвідчення, винаходи тощо), матеріально-технічне й фінансове забезпечення	Захарченко В. И. Экономический механизм процесса нововведений : [учеб. пособ.] / под. ред. И. П. Продюса. Одесса : «АОЗТ ИРЗНТИТ», 2005. – 450 с.
2006	П. І. Іванцов	Стратегія поведінки господарюючого суб'єкта по відношенню до процесу інновацій	Иванцов П. И. Инновационная деятельность в агробизнесе: теория и практика : учеб. пособие / П. И. Иванцов ; Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь. – Минск, 2006.
2005	С. В. Чоботар	Максимальні можливості генерувати високу інноваційну активність	Чоботар С. В. Інноваційний потенціал підприємства / С. В. Чоботар // Вторая научно-практическая конференция «АЛЪЯНС НАУК : ученый ученому» (3–7 октября 2005 г.). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.php .
2006	В. Г. Чабан	Наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів, спрямованих на сприйняття, впровадження нововведень, які можуть бути залучені для досягнення цілей економічних суб'єктів [с. 143]	Чабан В. Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка / В. Г. Чабан // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 142–148.

2006	Глумачний термінологічний словник	Сукупність елементів, необхідних для вирішення певних виробничих проблем, і готовності суб'єкта господарювання до їх вирішення [с. 98]	Рынок: Бизнес. Коммерция. Экономика: толковый терминологический словарь / информ. / Внедр. Центр «Маркетинг»: под ред. А. П. Дашкова. 4-е изд. – М.: Маркетинг, 2006. – 102 с.
2006	Л. І. Федулова	Здатність системи породжувати і вчасно освоювати новачі відповідно до прийнятної стратегії розвитку; сукупність різних видів ресурсів, зокрема матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інших, необхідних для здійснення інноваційної діяльності [с. 470]	Федулова Л. І. Інноваційна економіка: [підручник] / Л. І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
2006	Л. В. Балабанов В. В. Холод	Сукупність окремих видів ресурсів, включаючи матеріальні, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності	Балабанова Л. В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємств. / Л. В. Балабанов, В. В. Холод. – К.: ВД Професіонал, 2006. – 448 с.
2007	Г. З. Шевцова З. Н. Мемедляєв	Сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузей, регіонів, підприємств тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку країни [с. 64]	Шевцова Г. З. Теорія і практика інноваційної діяльності: [навч. посіб.] / Г. З. Шевцова, З. Н. Мемедляєв. – Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2007. – 264 с.
2007	М. Данько	Сукупність елементів, які необхідні для вирішення конкретних виробничих завдань та відображають готовність підприємства для їх рішення [с. 25]	Данько М. Інноваційний потенціал у промисловості України / М. Данько // Економіст. – 2007. – № 10. – С. 23–34.
2007	Л. К. Шамина	Характеристика підприємства, яка відображає забезпеченість підприємства науковими кадрами і висококваліфікованими спеціалістами, сприйняття інновацій зовні і можливість реалізації нововведень у виробництві або організаційній структурі, ринковий потенціал, що влаштовує власника виробництва [с. 60]	Шамина Л. К. Инновационный потенциал предприятия / Л. К. Шамина // Инновации. – 2007. – № 9 (107). – С. 58–60.
2008	Р. А. Фатхутдінов	Міра готовності виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети	Фатхутдінов Р. А. Інноваційний менеджмент: підручник для вузів / Р. А. Фатхутдінов; 6-е вид. – СПб.: Пітер, 2008. – 448 с.
2008	Н. С. Краснокутська	Спроможність створювати нововведення власними силами або придбавати їх з боку, а також ефективність впровадження інновацій в практику господарської діяльності	Краснокутська Н. С. Дефініція поняття «потенціал підприємства» в контексті розвитку мікроекономічної теорії / Н. С. Краснокутська // Вісник КНТЕУ. – 2008. – № 5. – С. 54–64.
2009	О. І. Вікарчук	Сукупність організованих у певних соціально-економічних формах ресурсів, що можуть за певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного середовища бути спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності, метою якої задоволення нових потреб суспільства	Вікарчук О. І. Інноваційний потенціал: основа розробки стратегії розвитку підприємства / О. І. Вікарчук [Електронний ресурс] // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: збірник наук. пр. – Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/3560/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2.pdf .
2010	І. А. Павленко	Здатність суспільства продукувати новачі та впроваджувати науково-технічні досягнення світового рівня в усіх сферах суспільного життя [с. 232]	Павленко І. А. Інноваційний потенціал та інноваційна активність: методологічні питання / І. А. Павленко // Економіка підприємства: теорія та практика: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. 21 жовт. 2010 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; редкол.: Г. О. Швиданенко (відп. за вип.) [та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2010. – С. 229–232.
2010	В. М. Головій	Сукупність знанневих ресурсів та здатність інноваційного підприємництва генерувати, поширювати, освоювати знання, а також, формувати і задовольняти попит на знання та інновації	Головій В. М. Інноваційне підприємство: сутність, потенціал / В. М. Головій [Електронний ресурс] // Вісник НТУ «ХП». – Х.: НТУ «ХП». – 2010. – № 58. – С. 86–96. – (Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва). – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Tехнічний_прогрес_та_ефективність_виробництва/2010/58/NTU_XPI_58_2010_15.pdf .
2010	М. Н. Титова А. В. Демидов	Можливості щодо отримання інновацій	Титова М. Н. Методологія менеджменту трансферу нових технологій і наноматеріалів: монографія / М. Н. Титова, А. В. Демидов. – СПб.: СПГУТД, 2010. – 187 с.
2011	Б. В. Погрішук В. І. Чорнодон	Сукупність вмінь і ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей [с. 65]	Погрішук Б. В. Наукове забезпечення формування наукового потенціалу

	В. Г. Гунін		вітчизняних підприємств / Б. В. Погріщук, В. І. Чорнодон // Бізнес Інформ. – 2011. – № 3. – С. 64–67.
2013–2015 рр. Концепція економіки знань			
2013	С. В. Князь Н. Г. Георгіаді Л. Є. Топоровська Д. К. Зінкевич	Сукупність можливостей суб'єктів управління інноваційною діяльністю розвивати цю діяльність	Інноваційний менеджмент: статико-динамічна візуалізація : навч. посібник / С. В. Князь, Н. Г. Георгіаді, Л. Й. Топоровська, Д. К. Зінкевич ; за ред. О. Є. Кузьміна. – 3-тє вид., перероб. – Львів : вид-во Львівської політехніки, 2013. – 218 с.
2013	Р. В. Янов С. М. Крапівницька	Інноваційний потенціал підприємства – це комплексна категорія, яка характеризує частоту й ефективність впровадження інновацій на підприємстві	Янов Р. В. Оцінка ефективності інноваційних проєктів промислового підприємства в сучасних умовах / Р. В. Янов, С. М. Крапівницька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2013/ie_m/yanov/library/article5.pdf .
2013	Г. І. Заднепровська	Інноваційний потенціал промислового підприємства є невід'ємною складовою економіки знань, характеризує здатність підприємства до прогресу (зміни), має вартість та надає підприємству корисність (цінність), формується за рахунок використання знань індивідуумів (інноваторів) як індивідуальний продукт роботи підприємства для власної діяльності або використання іншими учасниками інноваційного процесу з метою задоволення потреб споживачів та суспільства та досягнення інноваційних цілей [с. 51]	Заднепровська Г. І. Інноваційний потенціал промислового підприємства в умовах економіки знань / Г. І. Заднепровська // Вісник НТУ «ХП». – Х. : НТУ «ХП». – 2013. – № 53(1026). – С. 48–52. – (Серія : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства).
2013	В. О. Матросова Ю. В. Гончар К. В. Романчук	Складна динамічна система генерування, накопичення і трансформування наукових, управлінських ідей та науково-технічних, маркетингових тощо результатів в інноваційні продукти на основі здійснення безперервного процесу управління підприємством. Тобто це основа цілісної системи потенціалу підприємства, в якій він взаємодіє з іншими складовими потенціалу підприємства (кадровим, науково-технічним, технологічним тощо) як їх комплексна характеристика і джерело розвитку [с. 94]	Матросова В. О. Сучасні теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства / В. О. Матросова, Ю. В. Гончар, К. В. Романчук // Вісник НТУ «ХП». – Х. : НТУ «ХП». – 2013. – № 66(1039). – С. 86–96. – (Серія : Технічний прогрес і ефективність виробництва).

Дані таблиці 2 відображають етапи періоду 1980–2015 рр., який характеризувався поступовим переосмисленням поняття інноваційного потенціалу, від бачення його спочатку через ресурсну призму, згодом – інноваційну, зокрема:

етап 1 (1980–1991 рр.) – відтворює ресурсна концепція (І. Ансофф, Л. Водачек, О. Водачкова, Г. А. Краюхін, Л. Ф. Шабайкова);

етап 2 (1991–1996 рр.) – визначає концепція ресурсів і можливостей (О. В. Васильєв, А. Гальчинський, В. Геєць, П. Н. Завлін, В. А. Калашников, Г. І. Морозова, Н. І. Морозова, В. Семиноженко, Е. А. Уткін);

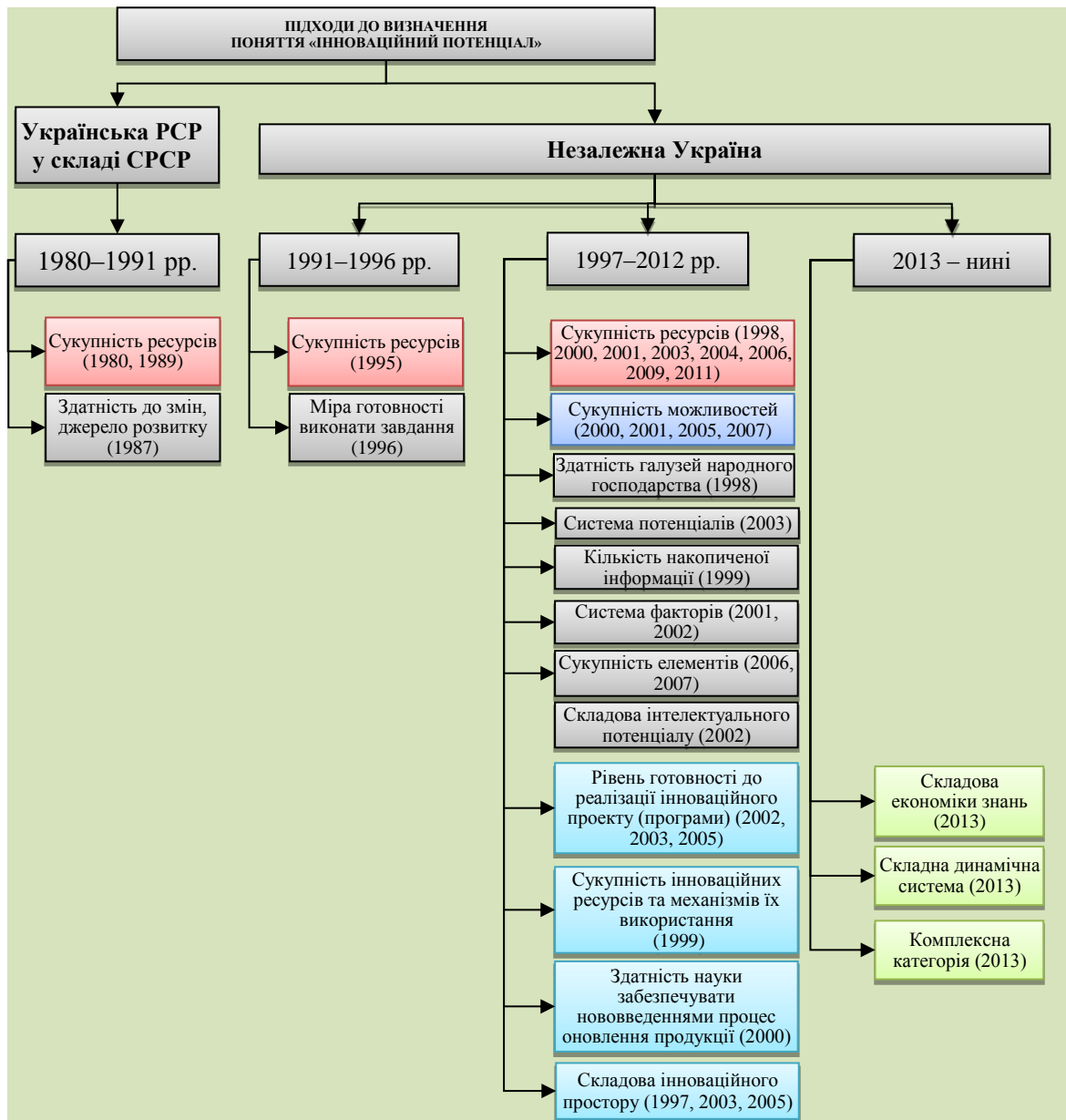
етапу 3 (1991–1996 рр.) – притаманна концепція ресурсно-інноваційна концепція (А. Є. Абрамешін, М. М. Авсянніков, Н. В. Арсен'єва, І. Т. Балабанов, Л. В. Балабанов, В. О. Василенко, В. А. Верба, О. І. Вікарчук, С. А. Володін, Т. П. Вороніна, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, В. М. Головій, Л. П. Грачев, В. Н. Гунін, М. Данько, А. В. Демидов, А. А. Динкін, Л. І. Дідківська, І. Ю. Єгоров, І. В. Запоточний, А. І. Захарченко,

В. І. Захарченко, Н. І. Іванова, П. І. Іванцов, С. М. Ілляшенко, М. А. Йохна, В. О. Калишенко, В. І. Карпов, А. К. Кінах, Д. І. Кокурін, Л. Н. Костіна, О. П. Коробейников, Н. С. Краснокутська, Є. В. Лапін, Р. Р. Ларіна, Б. К. Лісін, Л. С. Мартюшева, А. Л. Масалов, Л. Г. Мельник, З. Н. Мемедляєв, О. П. Молчанова, А. І. Ніколаєв, І. В. Новікова, О. С. Новикова, І. А. Павленко, Б. В. Погріщук, Л. Путятіна, Л. Ф. Радзієвська, Є. Г. Рясних, О. О. Саверченко, І. М. Степанов, В. П. Семиноженко, І. В. Сокирник, В. В. Стадник, М. Н. Титова, Є. А. Тихонова, Р. А. Фатхутдінов, Л. І. Федулова, В. М. Фрідлянов, В. В. Холод, В. Г. Чабан, С. В. Чоботар, В. І. Чорнодон, Н. І. Чухрай, Л. К. Шаміна, Г. З. Шевцова, Ю. В. Шленов, В. Г. Шматько та ін.); етап 4 (2013 – нині) – формування концепції економіки знань (Н. Г. Георгіаді, Ю. В. Гончар, Г. І. Заднепровська, Д. К. Зінке, С. В. Князь, С. М. Крапівницька, В. О. Матросова, К. В. Романчук, Л. Є. Топоровська, Р. В. Янов).

Авторське бачення еволюції підходів до визначення інноваційного потенціалу відображено на рис. 2.

Методологія дослідження поняття «інноваційний потенціал» бере початок у середині 1980-х рр. і отримала інтенсивний розвиток наприкінці 1990-х рр. Аналіз наукових праць дозволив нам згрупувати підходи до визначення сутності даної категорії і виділити: ресурсний, потенційний, можливостей, інноваційний.

Узагальнюючи застосування науковцями підходів до визначення сутності інноваційного потенціалу, ми дійшли висновку про синергетичний ефект його структурних елементів, які в комплексі забезпечують готовність господарюючих суб'єктів до інновацій. Однак вважаємо, що динаміка і розбіжність підходів учених при визначенні поняття «інноваційний потенціал» у науковій літературі ускладнює його формування та ефективне використання на практиці. Крім того, розгляд цієї категорії у площині національної, галузевої економіки чи підприємства звужує сферу її застосування.

Рис. 2. Еволюція підходів до визначення поняття «інноваційний потенціал»

Джерело: Розроблено автором

Починаючи з 1980-х рр. ресурсний підхід щодо визначення поняття інноваційного потенціалу до 2013 р. залишався поширеним в Україні. Поняття «інноваційний потенціал» трактується переважно за допомогою ресурсного підходу, коли ресурси є як джерелом так і обмеженням інноваційної діяльності [15, с. 142]. Це загальновідоме явище, коли обмеженість ресурсів сприяє реалізації суб'єктами господарювання стратегії, яка ґрунтується на врахуванні існуючих і потенційних можливостей, забезпечуючи їм конкурентні переваги на ринку.

Лише з часом інноваційний потенціал став трактуватися як з позиції ресурсного забезпечення, так і можливостей суб'єктів господарювання при виробництві наукоємної продукції. З 2013 р. поняття інноваційного потенціалу розглядається вітчизняною науковою спільнотою як невід'ємна складова економіки знань – пріоритетного структурного елемента інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів.

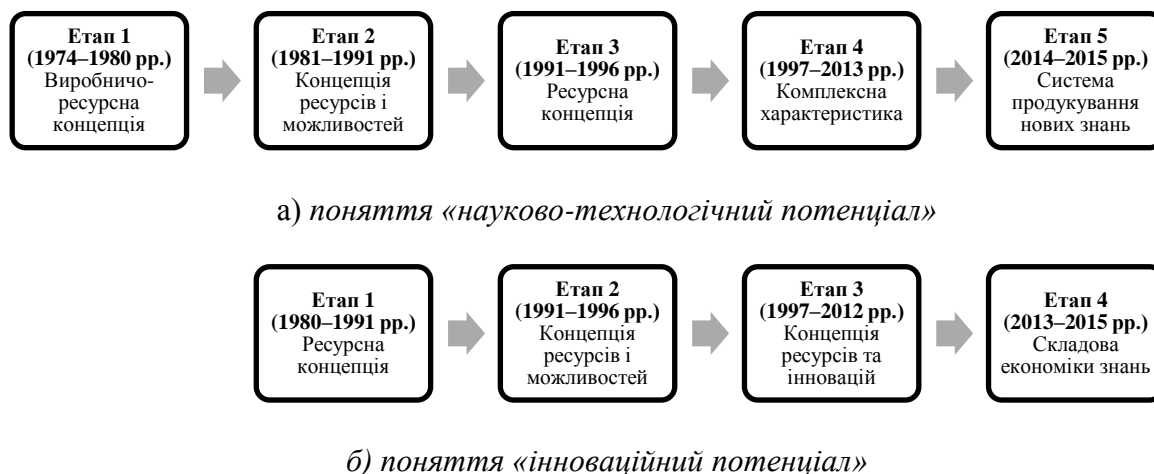
Застосування різних підходів до визначення сутності інноваційного потенціалу має системний характер. Отже маємо переконання, що реалізація інноваційної діяльності повинна здійснюватися з урахуванням забезпеченості відповідними ресурсами та наявності можливостей. Розглядаючи інноваційний потенціал як систему, ми дійшли висновку, що такий підхід поглиблює його суть і взаємообумовленість структурних компонентів, збільшує можливості контрагентів ринку, які ведуть інноваційну діяльність, щодо задоволення потреб споживачів у наукоємній продукції.

Як самостійні економічні категорії досліджувані категорії виникли в різні епохи: науково-технологічний потенціал – в радянську (1970-ті рр.), друга – незалежності України (1980-ті рр.). Розмежовано згадані поняття у 2002 р. Законом України «Про інноваційну діяльність».

Дослідження показало, що як для періоду Української РСР у складі СРСР, так і незалежності України характерним є ресурсний підхід учених до визначення понять науково-технологічного та інноваційного потенціалів, що свідчить про деякою мірою їх ототожнення. 1997 рік став переломним у трактуванні інноваційного потенціалу, який став визначатися, виходячи з сукупності інноваційних ресурсів і механізмів їх використання.

З'ясовано, що методологія визначення науково-технологічного й інноваційного потенціалів є неоднозначною і деякою мірою спільною. Обидві категорії науковці визначають за допомогою ресурсного, потенційного, можливостей та інноваційного підходів. При цьому на кожному виділеному нами етапі вчені визначали інноваційний потенціал за допомогою підходів, які застосовувалися на попередньому етапі при характеристиці науково-

технологічного потенціалу (рис. 3).

Рис. 3. Порівняння еволюції підходів до визначення понять «науково-технологічний потенціал» та «інноваційний потенціал»
Джерело: Розроблено автором

Врешті-решт з 2013 р. обидві категорії стали розглядатися в царині економіки знань.

Висновок. Співіснування ідентичних підходів до трактування науково-технологічного і інноваційного потенціалів очевидно, адже вони є структурними компонентами економічного потенціалу (в свою чергу науково-технологічний є складовою інноваційного) – сукупності ресурсів, потенціалів і можливостей (країни, регіону, галузі, підприємства) здійснення науково-технологічної діяльності та виробництва конкурентоспроможної інноваційної продукції. У ході системного аналізу підходів до визначення науково-технологічного й інноваційного потенціалів доведено їх нетотожність.

Список використаної літератури:

1. *Економіка України в умовах мирового фінансово-економічного кризиса: динаміка ВВП* : стенограма прес-конференції 19 августа [Електронний ресурс] / В. Новицький. – К., 2015. – Режим доступу : <http://glavred.info/archive/2009/08/18/184522-4.html>.
2. *Гражданское общество в эпоху тотальной глобализации* / науч. ред. : И. И. Кальной, А. В. Горбань. – Симферополь – Севастополь, 2011. – М. : ИТ АРИАЛ, 2001. – 648 с.
3. *Лисичкин В. А. Глобальная империя зла* / В. А. Лисичкин, Л. А. Шелепин. – М. : Форум : Крымский мост-9Д – Форум, 2001. – 448 с.
4. *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів*: матеріали Парламент. слухань у Верховній

Раді України 17 черв. 2009 р. / за заг. ред. В. І. Полохало ; передм. : Б. Є. Патон, В. І. Полохало ; авт.-упоряд. : Г. О. Андрощук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. – К. : Парламент. вид-во, 2009. – 630 с.

5. *Люттик Т. В.* Інноваційний імператив економічного розвитку / Т. В. Люттик [Електронний ресурс] // Історія науки і біографістика / Т. В. Люттик ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка. – 2015. – № 1. – Режим доступу : <http://inb.dnsgb.com.ua/2015-1/7.pdf>.

6. *Научно-технический потенциал: структура, динамика, эффективность* : монографія / [Г. М. Добров, В. Е. Тонкаль, А. А. Савельев] ; ред. : В. Е. Тонкаль, Г. М. Добров ; Центр исследований науч.-техн. потенциала и истории науки АН УССР. – К. : Наук. думка, 1987. – 346 с.

7. *Науковий потенціал Української академії аграрних наук* / В. А. Вергунов, З. П. Кірпаль, В. О. Круть [та ін.] ; за наук. ред. М. В. Зубця. – К. : Аграр. Думка, 2005. – 176 с.

8. *Володін С. А.* Організація наукоємного ринку АПК за системою інноваційного провайдингу / С. А. Володін. – К. : Дія. – 2006. – 96 с.

9. *Касьяненко В. О.* Інноваційний потенціал: взаємозв'язок з науковим та науково-технічним потенціалами / В. О. Касьяненко [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2012. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1099>.

10. *Гончаренко Т. П.* Управління науково-технічним потенціалом промислового підприємства в умовах глобальної конкуренції : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.02 / Тетяна Петрівна Гончаренко; Укр. акад. банків. справи Нац. банку України. – Суми, 2005. – 20 с.

11. *Про інноваційну діяльність* : Закон України №40-IV від 4.07.2002 // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 143. – 7 серп. – С. 17–24.

12. *Бешелев С. Д.* Нововведения и мы / С. Д. Бешелев, Ф. Г. Гурвич. – М. : Наука, 1990. – 296 с.

13. *Данько М.* Інноваційний потенціал у промисловості України / М. Данько // Економіст. – 1999. – № 10. – С. 26–32.

14. *Левинсон А.* Экономические проблемы управления научно-техническим прогрессом: опыт системного анализа / А. Левинсон. – М. : Экономика, 1973. – 256 с.

15. *Методологія державного управління: словник-довідник* / [уклад. : В. Д. Бакуменко (кер. авт. кол.) ; за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева]. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 196 с.